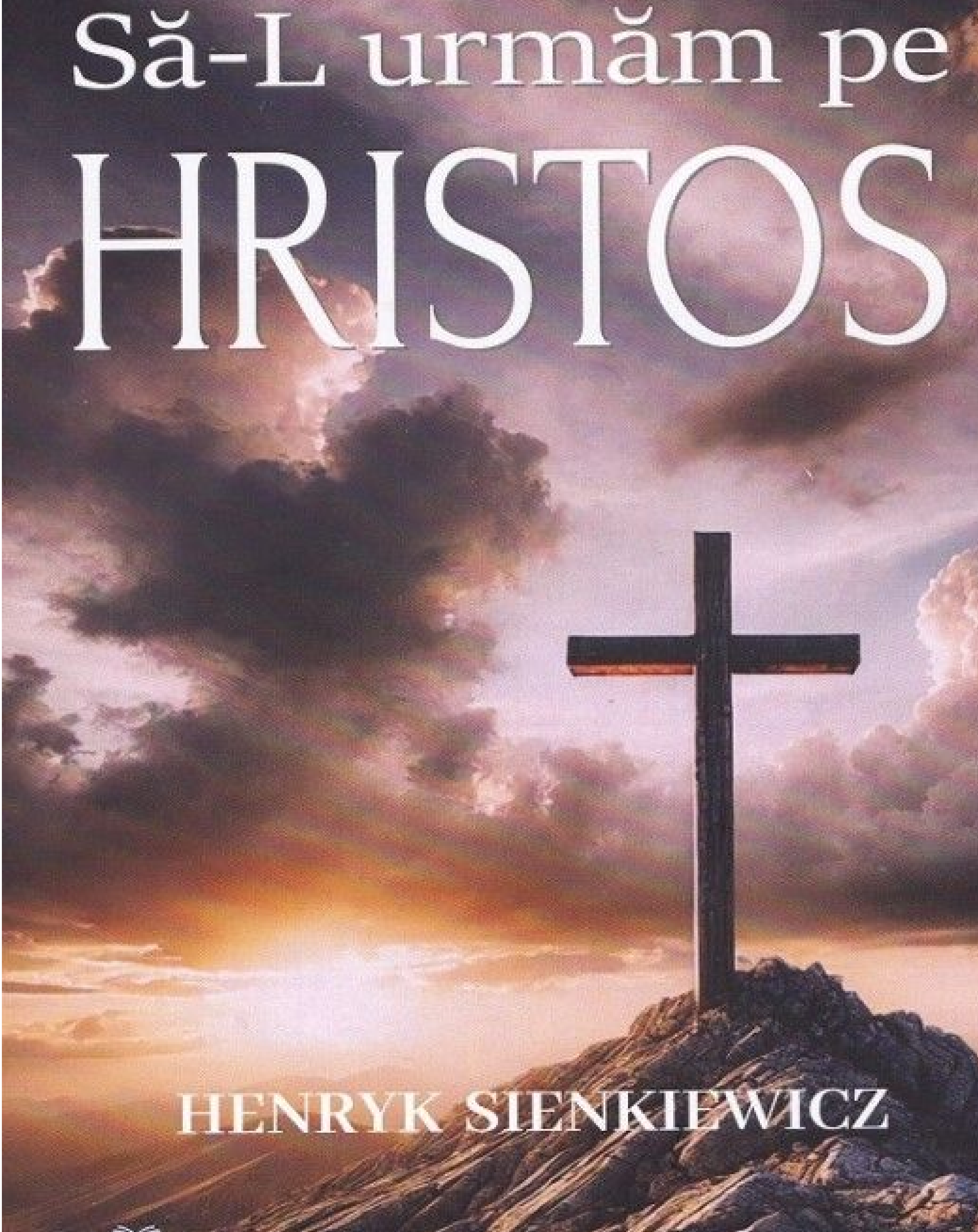

Să-L urmăm pe
HRISTOS
HENRYK SIENKIEWICZ

Henryk Sienkiewicz

Să-L urmăm pe Hristos

1

Caius Septimius Cina, patrician roman, își petrecuse tinerețea în mijlocul legiunilor, unde îndurase traiul aspru al vieții de campanie.

Mai târziu, se întoarse la Roma ca să se bucure de gloria dobândită și să guste plăcerile vieții înlesnite de marea sa avere, care începuse să scadă puțin. Se răsfăța în tot ce îi putea da marele oraș.

Nopțile și le petrecea în ospețe prin mărețele vile din suburbii, iar zilele i se scurgeau în exerciții cu laniștii[1], în discuții cu retorii, în băi, unde se auzeau tot felul de dispute și se povestea despre toate nimicurile din capitală și din lume, sau în circ, luptând cu gladiatorii, ori între cântăreții greci din liră, între ghicitoarele din Tracia și frumoasele dansatoare din insulele arhipelagului.

---

[1] *Cei care cumpărau și formau gladiatori.*

De la vestitul Luculus – unchiul său după mamă – moştenise gustul pentru bucatele alese. La masa lui se găseau vinuri greceşti, stridii de Neapole, cu languste cărnoase din Pont, gătite cu miere de Numidia. Tot ce avea Roma mai bun trebuia să aibă Cina, începând de la peştele din Marea Roşie şi până la potârnichea albă de pe malurile Boristenei.

De toate acestea se bucura nu ca un soldat lacom, ci ca un patrician rafinat.

Îşi pusese în minte că are, şi poate că într-adevăr avea, pricepere pentru artă. îi plăceau statuile descoperite în ruinele Corintului, lămpile de Atica, vasele de Etruria sau cele aduse din ținuturile brumoase ale Xerexului, mozaicurile romane şi țesăturile de Eufrat, aromele de Arabia şi toate nimicurile care umpleau golul vieții de patrician.

Ca amator şi cunoscător de asemenea lucruri, putea discuta despre ele cu bătrâni ştirbi, care îşi împodobeau capetele pleşuve, când se puneau la masă, folosind cununi de trandafiri, iar după masă mestecau frunze de vanilie, ca să-şi parfumeze respirația.

De asemenea, simțea şi ştia să prețuiască frumusețea unei fraze din Cicero, a unui vers din Horațiu sau Ovidiu. învățat de un retor atenian, vorbea fluent limba greacă, ştia pe dinafară cântece întregi din Iliada şi declama, cu paharul în mână, versuri din Anacreon, până când se amețea sau răguşea.

Datorită profesorului său şi a altor retori, era stăpân pe destule cunoştințe filosofice ca să poată înțelege arhitectura diferitelor monumente ale cugetării ridicate în Grecia şi în colonii, şi ştia că din ele nu mai rămăseseră decât ruine.

Cunoştea în persoană mai mulți filosofi stoici, pe care nu-i putea suferi din cauză că-i socotea drept un partid politic şi nişte schimnici care disprețuiau bucuriile vieții.

Scepticii[2] stăteau adeseori la masa lui, dărâmau între două feluri de mâncare întregi sisteme filosofice şi declarau, cu paharele pline, că plăcerea e o deşertăciune, adevărul ceva ce nu se poate ajunge şi scopul vieții înțeleptului, liniştea nestingherită.

Toate acestea ajungeau la urechea sa, dar el nu le dădea nicio importanță. Nu susținea nicio părere şi nici nu ținea să aibă vreuna. Pentru el, Caton era întruparea unei mari energii însoțite de o mare prostie. După el, viața era o mare peste care suflă vântul din toate părțile, iar înțelepciunea consta în a întinde pânzele astfel încât suflarea vântului să mâne corabia.

În afară de aceasta, îşi prețuia mult spatele lat, stomacul tare, capul frumos de roman cu profil de vultur şi fălci puternice, îşi da seama că, înzestrat cu aceste însuşiri, va putea răzbi în viață.

Fără să facă parte din şcoala scepticilor, în viață era sceptic şi în acelaşi timp şi hedonic[3], deşi ştia bine că plăcerea şi fericirea nu sunt acelaşi lucru.

Nu avea cunoştință despre adevărata doctrină a lui Epicur[4], şi tocmai de aceea se credea epicurean.

În general, prețuia filosofia ca pe un exercițiu intelectual, tot atât de folositor ca şi cel predat de lanişti. îndată ce discuția îl obosea, se ducea la circ, ca să vadă curgând sânge.

---

[2] *Filosofi care afirmau că nu se poate şti nimic sigur.*

[3] *Şcoală filosofică care socotea plăcerea ca fiind scopul vieții.*

[4] *Filosof grec care susținea că scopul vieții este plăcerea intelectuală şi liniştea sufletească.*

În zei credea tot atât de puţin ca şi în virtute, în adevăr şi în fericire. Credea numai în farmece; avea superstiţiile sale, iar învăţăturile secrete ale religiilor orientale îl atrăgeau.

Cu sclavii era bun, dacă plictiseala nu-l împingea la cruzimi.

Asemăna viaţa cu o mare amforă[5], care e cu atât mai preţioasă, cu cât vinul care o umple e mai scump. Şi avea grijă să şi-o umple pe a sa cu cel mai bun. Nu iubea pe nimeni, dar îi plăceau multe lucruri, inclusiv propriul cap cu fruntea înaltă şi eleganţa piciorului său de patrician.

În cei dintâi ani din această parte a vieţii sale vesele i-a plăcut să minuneze Roma, ceea ce i-a reuşit de mai multe ori, dar după aceea se dezinteresa de orice.

2

În sfârşit, ruina veni.

Averea sa trecu la creditori, iar lui nu-i mai rămase decât oboseala sufletească, ca după o muncă istovitoare, precum şi un sentiment pe care până atunci nu-l mai încercase, o neînţeleasă şi adâncă nelinişte.

Se bucurase destul de bogăţia sa, gustase din iubire, aşa cum o înţelegea lumea pe atunci, se desfătase în plăceri, se îmbătase cu gloria de militar, simţise emoţiile primej-diilor. Aproape mai mult sau mai puţin de marginile cugetării omeneşti, cunoscuse poezia şi arta şi se putea mândri că a luat de || viaţă tot ce ea îi putea da.

Şi totuşi simţea că scăpase din vedere ceva ce era foarte însemnat. Nu ştia însă ce anume era, şi în zadar îşi bătea capul să afle.

---

[5] *Urcior de pământ în care se păstrau vinurile.*

Deseori căuta să alunge gândurile, să înlăture neliniştea care îl cuprinsese, să se convingă că nu mai era, că nu mai putea fi nimic în viață, dar neliniştea, în loc să se micşoreze, se mărea şi încă în aşa măsură, că i se părea că are de dus, nu numai grija lui, ci pe a Romei întregi.

Îi invidia pe sceptici şi îi considera proşti, pentru că afirmau că golul poate fi umplut cu nimic. Se părea că în el trăiesc doi oameni dintre care unul se mira de neliniştea lui, iar celălalt o găsea foarte la locul ei.

După risipirea averii, fu trimis, datorită influenței legăturilor sale familiare, ca guvernator în Alexandria, cu speranța că în această bogată țară îşi va putea face averea la loc. Totuşi, neliniştea se îmbarcă cu el la plecarea din portul Brindisi şi îl însoți pe mare în tot timpul călătoriei.

Cina trăgea nădejdea să scape de supără-toarea tovarăşă îndată ce va începe lucrul, va încheia noi cunoştințe şi va avea noi impresii în lumea în care avea să trăiască. Se înşela însă.

Trecu o lună, trecură două, dar după cum grăuntele Demetrei[6] adus din Italia rodeşte mai din belşug în bogatul pământ al Deltei, tot aşa şi neliniştea lui Cina, dintr-un copăcel cum era ajunse un cedru stufos şi aruncă din ce în ce mai multă umbră în sufletul său.

Mai întâi încercă să dea uitării neliniştea, ducând o viață la fel cu cea din Roma.

Alexandria era un oraş strălucit, bogat în femei din Grecia, cu părul bălai şi cu pielea fragedă, pe care soarele Egiptului o poleia cu un luciu ca al chihlimbarului. în brațele lor căuta alinare.

Dar când realiză că şi acestea sunt de-şertăciune, îi veni gândul sinuciderii. Mulți dintre prietenii săi scăpaseră în

---

[6] *Grăuntele Demetrei – bobul de cereale, sămânța; Demetra – zeița semănăturilor.*

acest fel de grijile vieții. Ba chiar pentru lucruri mai puțin însemnate, unii din plictiseală, alții pentru că le lipsea pofta de a se bucura de plăceri.

Pentru aceasta era suficient un sclav care să ştie a ține cu dârzenie sabia în mână o singură clipă. Acest gând îl stăpânea, şi nu era departe de înfăptuire, când fu împiedicat de un vis ciudat. I se părea că trece un râu, când pe celălalt țărm zări neliniştea sa în chipul unui sclav obosit, care-l aştepta şi, salutându-l, îi zise: „Ți-am luat-o înainte, ca să-ți ies întru întâmpinare”.

Pentru prima dată, îi fu frică. înțelese că, dacă nu poate să se gândească la viața de dincolo de mormânt, fără să fie cuprins de nelinişte, aceasta nu va lipsi să-l urmeze şi acolo.

Ca cea din urmă scăpare, hotărî să se apropie de înțelepții care furnicau în Serapeum[7], cu nădejdea că la ei va găsi dezlegarea enigmei. Aceştia nu o putură afla, în schimb îi dădură titlul de membru, care se da numai romanilor de neam mare şi cu trecere. Mângâierea era suficientă, şi titlul de înțelept; dat oficial unui om care nu era în stare să lămurească ceea ce îl îngândura foarte mult, putea să pară o favoare, şi Cina nu-şi pierdu nădejdea, gândindu-se că Serapeumul nu-şi dezveleşte deodată toate tainele.

Printre înțelepții Alexandriei, cel mai de frunte era nobilul atenian Timon, cetățean roman şi om cu multă vază. Trăia de mulți ani în Alexandria, unde venise ca să studieze ştiința egipteană plină de taine. Se spunea că în bibliotecă nu se găsea pergament sau papirus pe care să nu le fi citit, şi că poseda toată înțelepciunea omenească. Pe lângă acestea, era blând şi îngăduitor.

---

[7] *Templu din Egipt închinat zeului Serapis.*

Din mulțimea celor care făceau pe grozavii şi a tâlcuitorilor înguşti la minte, Cina îl alese îndată şi legă cu el o prietenie care cu timpul duse la intimitate. Tânărul roman admira dibăcia dialecticii, verva şi chibzuință cu care bătrânul vorbea despre înalta însemnătate a omenirii şi a Universului.

Ceea ce-l izbea mai ales era că, în seriozitatea lui, se observa o urmă de mâhnire sufletească. Mai târziu, când legăturile dintre ei se strânseră, Cina simți o mare dorință să-l întrebe pe bătrânul filosof despre pricina acestei mâhniri şi, la rândul lui, să-şi deschidă şi el inima. Prilejul nu întârzie să se ivească.

3

Într-o seară, după o discuție vie despre trecerea sufletului dintr-un corp într-altul, Cina şi Timon rămaseră singuri pe terasa de pe care se vedea marea. Luând mâna bătrânului, tânărul roman îi mărturisi care era cea mai mare supărare din viața sa şi în ce scop căutase să se împrietenească cu învățații şi înțelepții Serapeumului.

— Cel puțin, o, Timon, adăugă el terminând, am câştigat ceva cunoscându-te, căci acum ştiu că, dacă nici tu nu vei dezlega enigma vieții mele, nimeni altul n-o va putea face.

Timon privi lung noianul de apă în care se răsfrângea luna nouă, apoi zise:

— Ai văzut tu, Cina, cârdurile de păsări care sosesc aici iarna din negurile de la miazănoapte? Ştii ce caută în Egipt?

— Ştiu, da: lumină şi căldură.

— Şi sufletele oamenilor caută de asemenea căldură, care-i dragostea, şi lumină, şi adevărul. Dar păsările ştiu încotro să zboare, ca să găsească aceste bunuri, pe când sufletele oamenilor rătăcesc în necunoscut, în tristețe şi în nesiguranță.

— De ce oare, nobile Timon, nu pot găsi drumul cel drept?

— Odinioară, credința în zei da linişte sufletului, astăzi această credință s-a consumat, întocmai ca uleiul dintr-o candelă. Mai târziu s-a crezut că filosofia va lumina sufletele ca un soare al adevărului: astăzi, ştii bine că pe ruinele ei, în Roma, în Atena şi aici, stau scepticii care au crezut că aduc liniştea, dar au adus neliniştea. Căci a-ți întoarce fața de la lumină şi de la căldură înseamnă a-ți lăsa sufletul în întuneric, iar întunericul este nelinişte. Astfel, căutăm scăparea cu mâinile întinse prin întuneric.

— Şi n-ai găsit-o?

— Am căutat-o şi n-am găsit-o. Tu ai căutat-o în plăceri, eu – în cugetare. Şi amândoi suntem înconjurați de aceeaşi ceață. Află că tu nu eşti singurul care suferă, sufletul lumii întregi suferă cu tine... E mult de când nu mai crezi în zei?

— La Roma sunt cinstiți în public şi chiar s-au introdus zei noi din Asia şi Egipt. Dar numai negustorii de legume, care vin di-mineața de la țară la oraş, numai ei, poate, mai cred.

— Aceştia au deplină linişte sufletească.

— Şi aici, de asemenea, cei care salută până la pământ pisicile şi ceapa.

— Tot aşa şi cei care, asemenea anima-lelor, n-au altă dorință decât să doarmă după ce s-au săturat.

— Dar dacă este aşa, mai merită să trăim?

— Putem şti noi ce ne va aduce moartea?

— Atunci care este deosebirea între tine şi sceptici?

— Scepticii se mulțumesc, sau se prefac că se mulțumesc cu neştiința, pe când eu sufăr.

— Şi nu poți găsi nicio scăpare? Timon tăcu o clipă, apoi zise încet:

— O aştept.

— De unde?

— Nu ştiu.

Apoi îşi rezemă capul de mână şi, poate sub înrâurirea liniştii şi a păcii dimprejur, zise şi mai încet:

— Ciudat lucru! îmi pare uneori că, dacă lumea n-ar cuprinde nimic mai mult decât ceea ce ştim şi dacă noi n-am putea fi mai mult decât ceea ce suntem, n-am mai încerca nicio nelinişte... Astfel, din chiar izvorul bolii, trag nădejdea de mântuire... Credința în zei şi filosofia au murit; dar sunt, poate, adevăruri pe care eu nu le cunosc.

Contrar aşteptării sale, această convor-bire îi aduse lui Cina o mare uşurare. Aflând că nu numai el, ci întreaga lume suferă, simți că i se ia de pe umeri o mare greutate, spre a o împărți pe mii de capete.

4

Din această clipă, legătura dintre Cina şi bătrânul grec devenea din ce în ce mai strânsă. Se vizitau des unul pe altul şi-şi împărtăşeau unul altuia ideile ca pâinea pe masă.

De altfel, cu toată experiența avută şi cu toată oboseala resimțită, Cina era prea tânăr pentru ca viața să nu-i păstreze încă farmece necunoscute. Un astfel de farmec găsi el în Anteea, unica fiică a lui Timon.

Renumele Anteei în Alexandria nu era mai mic decât al tatălui ei. Era venerată de nobilii romani care intrau în casa lui Timon, venerată de greci, venerată de înțelepții Serapeumului, venerată de mulțime. Timon n-o ținea închisă în gineceu[8], cum erau celelalte femei; dimpotrivă, căuta s-o învețe tot ce ştia el.

---

[8] *Partea din spate a casei, destinată pentru locuința femeilor, la popoarele orientale.*

Cum trecu de vârsta copilăriei, o îndemnă să citească texte greceşti şi să vadă romani şi evrei, căci având o memorie aleasă şi trăind într-un oraş precum Alexandria, cu populație amestecată, ea ştia toate aceste limbi.

La gânduri se potrivea cu tatăl său şi lua adesea parte la discuții în timpul ospețelor date în casa lui. De multe ori, în labirintul chestiunilor grele, nu numai că nu se rătăcea, ci ştia să-i scoată şi pe alții la liman, precum Ariadna. însuşi tatăl său rămânea mirat de ea şi o prețuia mult.

În afară de aceasta, era înconjurată de un farmec tainic, aproape sfânt, căci avea visuri profetice, în care vedea lucruri nevăzute de ochii celorlalți muritori.

Bătrânul înțelept o iubea ca pe însuşi sufletul său, mai ales că se temea să nu o piardă, întrucât ea spunea adesea că i se arătau în vis ființe prevestitoare de rău, în-conjurate de o lumină ciudată, fără a şti dacă acestea aveau să fie pentru ea izvorul vieții sau cel al morții.

Deocamdată, era înconjurată numai de dragoste. Egiptenii care veneau la Timon o mai numeau şi Lotus, fără îndoială pentru că această floare se bucura de o cinstire aparte pe țărmurile Nilului; oricine ar fi văzut-o pe Anteea o singură dată, uita de lumea întreagă; frumusețea ei era deopo-trivă cu înțelepciunea.

Soarele Egiptului nu-i înnegrise fața, care semăna cu razele trandafirii ale aurorei închise într-o scoică de mărgăritar străveziu. Ochii îi erau albaştri precum unda Nilului, iar privirea părea că izvorăşte din aceleaşi îndepărtări ca şi apele acestui fluviu tainic.

Când Cina se întoarse acasă, după ce o văzuse şi o ascultase întâia oară, fu cuprins de dorința de a-i ridica un altar în atriumul locuinței sale şi a-i aduce ca jertfă porumbei albi. întâlnise în viața lui mii de femei, de la tinerele nordului îndepărtat, cu gene bălaie, cu păr ca spicul

grâului copt, până la numi-dienele negre ca lava împietrită; dar niciodată nu văzuse un aşa chip, un aşa suflet.

Cu cât o vedea mai des, cu cât o cunoştea mai bine şi o asculta mai mult, cu atât îi sporea mirarea. Uneori, el, necredinciosul, îşi închipuia că Anteea nu putea fi fiica lui Timon, ci un vlăstar dumnezeiesc, jumătate femeie, jumătate zeiță.

Curând o iubea cu o dragoste neaştep-tată, adâncă, nebiruită, pe atât de diferită de aceea pe care o simțise în trecut, pe cât şi Anteea se deosebea de celelalte femei. Ar fi dorit să fie a lui, ca s-o adore, şi pentru aceasta era gata să-şi dea viața. Ar fi preferat să fie cerşetor, dar cu ea, decât împărat fără ea.

Şi, aşa cum un vârtej pe mare târăşte cu putere neînfrântă tot ce-i iese în cale, tot aşa şi dragostea lui Cina îi stăpânea sufletul, inima, gândurile, zilele, nopțile şi toată viața, până când puse stăpânire şi pe Anteea.

„Fericite Cina”, îi ziceau prietenii.

„Fericite Cina”, îşi zise el însuşi în ziua nunții, când buzele neprihănite ale fecioarei rostiră jurământul: ‚Acolo unde eşti tu, Caius, acolo voi fi şi eu, Caia”. Şi i se păru că fericirea lui era ca marea: de nepătruns, fără margini.

5

Trecu un an, în timpul căruia tânăra femeie fu înconjurată în casa ei de o venerație aproape dumnezeiască. Era pentru soțul ei lumina ochilor, dragostea, înțelepciunea, fericirea. Dar atunci când Cina asemănase fericirea sa cu marea, uitase că aceasta are flux şi reflux.

După un an, o boală grea şi neînțeleasă o cuprinse pe Anteea. Vedenii înspăimântătoare îi tulburau somnul şi-i istoveau viața. Razele aurorei se şterseră de pe fața ei, nelăsându-i decât albeața mărgăritarului.

Mâinile-i ajunseră străvezii, ochii se afundară în cap şi nufărul trandafiriu păli din ce în ce până când ajunse nufăr alb, alb ca fața unui mort. Se vedeau vulturi rotindu-se deasupra casei lui Cina, ceea ce în Egipt însemna o prevestire de moarte.

Vedeniile erau din ce în ce mai înspăi-mântătoare. La amiază, când soarele inunda pământul cu lumina sa albă şi când liniştea plutea peste cetate, Anteei i se părea că aude în jurul ei paşi grăbiți de ființe nevăzute şi că vede în străfundurile cerului o față de mort, uscată şi galbenă, care o privea țintă cu ochii de tăciune.

Aceşti ochi, îndreptați necontenit asupra ei, păreau că o chemau undeva, către întunecimi pline de taină şi de groază. Atunci era cuprinsă de friguri şi tremura, iar pe fața ei palidă curgeau picături de sudoare rece.

Preoteasa autoritară a căminului se schimbă într-un copil fără putere şi fricos şi, speriată, îşi ascundea fața la sânul bărbatului, repetând din buzele-i ofilite: „Scapă-mă, Caius, scapă-mă".

Caius s-ar fi năpustit asupra stafiei pe care Persefona[9] o trimitea din iad pe pământ, dar în zadar o căuta cu privirile în văzduh. Ca întotdeauna, la amiază, nu era nimic împrejur.

Lumina albă inunda oraşul, marea părea că se aprinde de arşița soarelui şi în mijlocul liniştii nu se auzea decât țipătul vulturilor care se roteau deasupra casei.

Vedeniile se îndesiră, ajunseră zilnice şi o urmăreau pe Anteea în stradă, în atrium şi în odăi. După sfatul doctorilor, Cina chemă cântăreți egipteni şi beduini cu fluierele lor de pământ ca, prin sunetul lor, să facă să nu se mai audă paşii ființelor nevăzute.

---

[9] *Zeița greacă a agriculturii şi a vegetației, şi soția lui Hades, împreună cu care conduce lumea subterană.*

Dar totul fu în zadar: Anteea auzea aceşti paşi în toiul celui mai mare zgomot, şi când soarele urca atât de sus, încât umbra omului se îngrămădea la picioare ca un veşmânt căzut de pe umeri, în văzduhul arzător se arăta faţa de mort şi, privind-o pe Anteea cu ochii ei sticloşi, se trăgea încet înapoi, ca şi cum ar fi vrut să zică: „Urmează-mă”.

Uneori i se părea că buzele stafiei abia se mişcau şi că din ele ieşeau câteodată cărăbuşi negri scârboşi, care zburau prin văzduh înspre ea. Numai la gândul acestei vedenii, privirea Anteei se umplea de groază şi, în cele din urmă, viaţa îi ajunsese un chin atât de cumplit, încât îl rugă pe Cina să-i ţină sabia, ca să se arunce în ea, sau să-i dea voie să ia otravă. El însă nu s-ar fi putut învoi niciodată la aceasta. Cu sabia şi-ar fi deschis bucuros venele, dacă prin aceasta ar fi putut-o scăpa, dar s-o omoare, n-ar fi avut tăria.

Când îşi închipuia cum ar fi mort, cu pleoapele închise, înţepenit în nemişcare de gheaţă, capul ei scump, iar pieptul străpuns de sabie, simţea că ar trebui mai întâi să înnebunească pentru a se putea hotărî să facă acest lucru.

Un doctor grec îi spusese că vedenia care i se arăta Anteei era Hecate[10] şi că fiinţele nevăzute, ai căror paşi o înspăimântau pe bolnavă, erau însoţitoarele acestei îngrozitoare zeiţe. După părerea lui, nu era scăpare pentru tânăra femeie, căci persoana căreia i se arăta Hecate trebuia să moară.

Iar Cina, care altădată ar fi luat în râs credinţa în Hecate, îi sacrifică o ecatombă[11]. Sacrificiul însă nu aduse nicio uşurare, şi a doua zi ochii de tăciune o fixară pe Anteea la vremea prânzului.

---

[10] *Zeiţa greacă a răscrucilor, a ceţii şi a magiei.*

[11] *Sacrificiul a o sută de boi, adus zeilor pentru un eveniment însemnat.*

Se încercă să-i acopere capul, dar fața de mort i se arăta şi prin cel mai des văl. Dacă era în vreo cameră întunecoasă, i se arăta pe zid, risipind întunericul cu lumina ei palidă şi de cadavru. Bolnava se simțea mai bine seara. Atunci cădea într-un somn atât de adânc, încât Cina şi Timon se temeau câteodată că nu se va mai deştepta. în ultima vreme, slăbise atât de rău, că îi era cu neputință să umble singură şi trebuia să fie purtată în lectică.

Cina fu cuprins din nou de vechea lui nelinişte, care-l stăpânea cu îndoită putere. Tremura de teamă pentru viața Anteei şi fu cuprins de o ciudată presimțire că boala aceasta avea o tainică legătură cu lucrurile despre care vorbise Timon la prima lor conversație. Poate că şi bătrânul înțelept gândea la fel, dar se temea să-l întrebe.

Bolnava se ofilea ca o floare în corola căreia se înfige o insectă veninoasă, dar Cina, deşi deznădăjduit, făcea totul ca să o scape. Mai întâi o duse în pustiul din îm-prejurimile Memfisului, dar când văzu că şederea la umbra piramidelor n-o scapă de vedeniile care o chinuiau, se întoarse la Alexandria. Aici o înconjură cu ghicitoare, vrăjitoare, descântătoare de boală, cu tot felul de speculanți care îi înşelau pe cei lesne crezători. El însă nu mai alegea, ci se folosea de toate mijloacele.

În acest timp, veni din Cezareea în Alexandria un vestit doctor, evreul Iosif, fiul lui Khuza. Cina îl aduse numaidecât la soția sa, şi câtva timp speranța îi încălzi din nou inima.

Iosif, care nu credea nici în zeii grecilor, nici în cei ai romanilor, îndepărtă cu dispreț părerea că răul vine de la Hecate. El admitea mai degrabă influența demonilor şi fu de părere ca bolnava să părăsească Egiptul, unde, în afară de demoni, sănătatea îi putea fi zdruncinată şi de miasmele băltoase ale Deltei. Propuse – poate pentru că era evreu – să se ducă la Ierusalim, unde demonii nu puteau să pătrundă şi unde aerul era curat şi sănătos.

Cina urmă cu bucurie sfatul doctorului, mai întâi, pentru că n-avea ceva mai bun de făcut, şi apoi, fiindcă în Ierusalim era guvernator un prieten al său, ai cărui strămoşi fuseseră intimii casei lui Cina. Procuratorul Pilat din Pont îi primi cu braţele deschise şi le puse la dispoziţie casa lui de vară, nu departe de zidurile oraşului.

Dar nădejdea lui Cina se risipi înainte de a ajunge la Ierusalim. Chiar pe puntea corăbiei, faţa de mort o privi pe Anteea şi, când ajunseră la destinaţie, bolnava aştepta amiaza cu aceeaşi spaimă ca şi în Alexandria.

Şi aşa treceau zilele în supărare, în teamă, în deznădejde şi în aşteptarea morţii.

7

În atrium căldura zilei dogorea, cu toată fântâna ţâşnitoare, cu toată umbra porticului şi cu toate că era încă dimineaţă, căci marmura ardea de căldura soarelui primăvăratic. Din fericire, nu departe de casă, era un copac ale cărui ramuri cuprindeau o mare întindere. Un vânt uşor adia peste acest loc deschis. Aici aşeză Cina lectica împodobită cu zambile şi flori de măr, în care stătea întinsă Anteea. Se aşeză şi el lângă ea, îi luă între mâini mâna ei albă şi străvezie, ca alabastrul, şi o întrebă:

— Te simţi bine, scumpa mea?

— Foarte bine, răspunse ea, cu un glas care abia se auzea.

Închise ochii, ca şi cum i-ar fi fost somn. Era tăcere. Numai vântul foşnea uşor printre ramurile copacului, iar pe pământ, în jurul lecticii, fluturau pete aurii de raze care se strecurau printre frunze, iar lăcustele zbâr-nâiau printre pietre.

După o clipă, bolnava deschise ochii şi îngână:

— Caius, e adevărat că în acest ținut s-a ivit un înțelept care tămăduieşte bolnavii?

— Aici, răspunse Cina, astfel de oameni se numesc proroci. Am auzit vorbindu-se despre El şi aş fi voit să-L chem, dar lumea spune că-i un înşelător, care a blestemat templul şi legea acestei țări. Din această pricină, procuratorul L-a osândit la moarte şi astăzi trebuie să fie răstignit.

Anteea plecă capul.

— Timpul te va îndrepta, zise Cina, citind mâhnirea pe fața ei.

— Timpul e în serviciul morții, şi nu într-al vieții, răspunse ea încetişor.

Din nou se făcu tăcere.

În jurul lor, petele aurii fluturau necontenit. Lăcustele zbârnâiau din ce în ce mai tare şi din crăpăturile stâncilor ieşeau şopârle mici, care se prăjeau la soare.

Din când în când, Cina arunca câte o privire către soția sa şi poate pentru a mia oară îi trecea prin minte descurajatorul gând că toate mijloacele de scăpări erau sfârşite, toată nădejdea zadarnică şi că, peste puțin timp, nu va mai rămâne din această scumpă ființă decât o umbră trecătoare şi un pumn de cenuşă în columbarium[12]. Chiar acum, cum sta cu ochii închişi, întinsă în lectică, înconjurată cu flori, părea moartă.

„Te voi urma”, murmură Cina.

În aceeaşi clipă se auzi în depărtare un zgomot de paşi.

Anteea păli şi mai tare. Cu nesaț sorbea aerul printre buzele pe jumătate deschise şi pieptul i se ridica gâfâind. Nenorocita martiră credea că se apropie mulțimea ființelor

---

[12] *Locul unde se păstrau urnele cu cenuşă provenită din arderea cadavrelor omeneşti.*

nevăzute, care vesteau arătarea feţei de mort cu ochii de sticlă.

Dar Cina o luă de mână şi încercă să o liniştească.

— Nu-ţi fie frică, Anteea, aceşti paşi îi aud şi eu. Apoi adăugă: E Ponţiu, care vine să ne vadă.

Într-adevăr, la cotitură se arătă procuratorul, urmat de doi sclavi. Era un om în vârstă, cu faţa rotundă, cu barba şi cu mustăţile rase. Pe faţa sa se citea măreţia prefăcută, dar şi urmele grijii şi o adevărată oboseală.

— Vă salut, nobile Cina şi pe tine, divină Anteea, zise el, intrând sub umbra copacului.

Ce zi călduroasă, după o noapte atât de rece!… Ea să vă aducă fericire amândurora, iar sănătatea Anteei să înflorească din nou ca şi aceste zambile şi flori de măr care îi împodobesc lectica.

— Te salut şi eu, Pilat. Fii binevenit, răspunse Cina.

Procuratorul se aşeză pe o lespede de piatră, se uită la tânăra femeie, încruntă uşor din sprâncene şi zise:

— Singurătatea stârneşte boala şi urâtul, pe când în mijlocul mulţimii teama piere. Am să vă dau un sfat. Din nefericire, aici nu suntem nici în Antiohia, nici în Cezareea, ca să avem jocuri şi alergări, şi dacă s-ar construi un circ, fanaticii l-ar dărâma chiar a doua zi. Aici nu s-aude rostindu-se decât cuvântul „lege” şi legea zădărniceşte totul. Aş fi voit mai degrabă să trăiesc în Sciţia decât în ţara asta…

— Ce voiai să spui, Pilat?

— Ai dreptate, m-am îndepărtat de la subiect. Grijile sunt pricina. Spuneam că în mijlocul mulţimii teama dispare. Azi aţi putea lua parte la un spectacol. în Ierusalim trebuie să te mulţumeşti cu puţin. Şi trebuie să încercăm mai ales ca Anteea să se găsească la amiază în mijlocul mulţimii. Trei oameni trebuie să moară astăzi pe cruce. Ceva e mai bun decât nimic. Apoi cu prilejul Paştelui, locuitorii cei mai ciudaţi din toată ţara vin în Cetatea Sfântă. Veţi putea privi

acest neam de oameni. Voi da poruncă să vi se păstreze un loc bun, aproape de cruce. Cred că osân-diţii vor muri cu bărbăţie. Unul dintre ei – un om ciudat – îşi zice Fiul lui Dumnezeu. Este blând ca o porumbiţă şi, la drept vorbind, n-a făptuit nimic ca să merite osândă.

— Şi tu L-ai osândit la răstignire?

— Doream să nu mă amestec în procesul Lui şi totodată să nu mă ating de cuibul viespilor care zbârnâie în jurul templului şi care, fără să le dau prilej, trimit la Roma plângeri împotriva mea. Şi apoi nu-i vorba despre un cetăţean roman.

— Dar osânditul nu va suferi mai puţin!

Procuratorul mai întâi nu răspunse, iar după câteva clipe, ca şi când ar fi vorbit cu sine, zise:

— Un lucru nu pot suferi: exagerarea. Este destul ca cineva să pronunţe în faţa mea acest cuvânt, ca să-mi strice cheful pentru o zi întreagă. Calea de mijloc e recomandată de înţelepciune. Şi nu-i loc în lume unde această regulă e mai puţin urmată decât aici... Cât mă mâhneşte aceasta! Aici nu găsesc nicăieri – nici în oameni, nici în natură – pace şi echilibru... Iată, acum e primăvară. Ei bine! Nopţile sunt reci, iar ziua este atâta arşiţă că nu poţi păşi pe piatră. Mai este mult până la amiază, şi vedeţi ce zăpuşeală e. Despre oameni e mai bine nici să nu vorbim. Trăiesc aici fiindcă sunt nevoit... Dar nu era vorba despre asta. Iar m-am depărtat de subiect... Duceţi-vă şi vedeţi răstignirea. Sunt sigur că Nazarineanul va muri cu bărbăţie. Poruncisem să-L bată cu nuiele, crezând că îl voi putea scăpa astfel de moarte. Nu sunt om crud... Când îl băteau, răbda ca un miel şi îi binecuvânta pe schingiuitori. Când fu plin de sânge, ridică ochii la cer şi se rugă. E omul cel mai minunat pe care L-am văzut în viaţa mea... De atunci femeia mea nu mi-a dat pace o clipă: „Nu lăsa să moară un nevinovat!”, îmi zicea ea toată ziulica. Aceasta era şi dorinţa mea. în două

rânduri am ieşit din pretoriu, ca să vorbesc preoţilor înfuriaţi şi mulţimii ticăloase. Ţi-ai găsit! Ca un singur om strigau la mine, cu capetele pe spate şi cu gura lărgită până la urechi: „Răstigneşte-L”.

— Şi te-ai supus voinţei lor? întrebă Cina.

— S-ar fi iscat tulburare în oraş şi sunt pus aici ca să păstrez liniştea. Trebuie să-mi fac datoria...Nu-mi plac exagerările. Şi apoi sunt sătul până în gât... Dar, îndată ce am hotărât ceva, sacrific fără şovăire viaţa unui om pentru binele tuturor, mai ales că acesta e un necunoscut şi nimeni nu se va pune pentru El. Păcat că nu-i cetăţean roman!

— Soarele nu străluceşte numai asupra Romei, observă Anteea.

— Divină Anteea, zise procuratorul, aş putea să-ţi răspund că peste tot pământul, el străluceşte numai asupra puterii romane; aşa că, pentru ea trebuie să sacrificăm totul...

Tulburătorii ne slăbesc autoritatea... înainte de toate, te rog, nu-mi cere să revin asupra hotărârii pe care am dat-o. Cina te poate încredinţa că e cu neputinţă: o hotărâre dată poate fi revocată numai de Cezar. Prin urmare, chiar dacă aş vrea, n-aş mai putea.

— Adevărat.

Aceste cuvinte îi pricinuiră Anteei o adâncă mâhnire, căci zise, ca şi când şi-ar fi vorbit sieşi:

— Poţi deci suferi şi muri, fără să fii vinovat.

— Nu e om pe lume nevinovat, răspunse Pilat. Acel Nazarinean n-a înfăptuit nicio crimă. De aceea, ca procurator, mi-am spălat mâinile; dar ca om, osândesc învăţătura Lui.

Anume am stat de vorbă cu El destul timp. Voiam să-L ispitesc şi m-am încredinţat că propovăduia lucruri nemaiauzite. Şi nu se poate. Lumea trebuie să se rezeme pe jude-cată. Virtutea nu e necesară? Cine ar putea spune că

nu? Desigur că nu eu. înşişi stoicii învață că trebuie să înduri liniştit orice nenorocire, dar nu cer să te lipseşti de toate, începând cu averea şi până la pâinea de toate zilele. Spune-mi tu, Cina, care eşti om cu judecată, ce ți-ai închipui despre mine dacă, fără cel mai mic motiv, aş da această casă în care locuiți voi acelor pierde-vară care se încălzesc la soare, acolo, lângă poarta lafei? Astfel de lucruri cere El... De asemenea, spune că trebuie să iubim toată lumea fără deosebire: pe evrei ca pe romani, pe romani ca pe egipteni, pe egipteni ca pe africani şi aşa mai departe. Aceasta mi-a fost de ajuns. Apoi în clipa când era vorba despre viața şi moartea Lui, S-a purtat în aşa fel încât ai fi crezut că era vorba despre altcineva: propovăduia şi se ruga. Deci, nu-i datoria mea să scap pe cineva care n-are grijă de sine însuşi. Cine nu ştie să păstreze măsura, dovedeşte că-i lipsit de judecată. în sfârşit, îşi spune Fiul lui Dumnezeu şi zdruncină temeliile societății, deci face rău oamenilor. Să creadă în inima Lui ce doreşte, dar să nu zdruncine temeliile... Ca om mă ridic împotriva învățăturii Sale. Să presupunem că nu cred în zei. Aceasta mă priveşte pe mine, dar recunosc importanța religiei şi o spun sus şi tare, căci socotesc că religia e pentru oameni ca un frâu. Caii trebuie să fie înfrânați şi încă bine... De altminteri, moartea nu îl înspăimântă pe Nazarinean, căci pretinde că va învia.

Cina şi Anteea schimbară o privire de mirare.

— Va învia!

— în trei zile. Nici mai mult, nici mai puțin. Cel puțin aşa susțin ucenicii Lui. Am uitat să-L întreb pe El însuşi despre acest lucru... Şi apoi aceasta n-ar fi slujit la nimic, deoarece moartea dezlegă făgăduințele... Şi chiar de nu va învia, nu va pierde nimic, căci după învățătura Lui, adevărata fericire şi viața veşnică încep abia după moarte. Despre aceasta vorbeşte cu o credință desăvârşită. În raiul Său e mai multă lumină decât în toată lumea de sub soare şi cine suferă aici

mai mult, acela va intra mai uşor în rai. Pentru aceasta trebuie să iubeşti şi iar să iubeşti şi întotdeauna să iubeşti.

— Ciudată învăţătură! zise Anteea.

— Şi mulţimea îţi striga „Răstigneşte-L”, adăugă Cina.

— Aceasta nu mă miră. Sufletul acestui popor este împietrit de ură, şi cine altcineva e în stare să răsplătească dragostea cu răstignirea?

Anteea îşi trecu mâna slabă peste frunte:

— Şi e încredinţat că poţi trăi şi fii fericit după moarte?

— Aceasta îl şi face să n-aibă frică nici de cruce, nici de moarte...

— Ce bine ar fi, Caius, să fie aşa! Puţin după aceea, ea întrebă:

— Dar de unde ştie El? Procuratorul făcu o mişcare cu mâna:

— Pretinde că ştie de la Tatăl tuturor oamenilor, care e pentru evrei ceea ce e Jupiter pentru noi, cu singura deosebire că El, Nazarineanul, e unul singur şi milostiv.

— Ce bine ar fi, Caius! repetă bolnava.

Cina deschise buzele ca şi când ar fi avut ceva de spus, dar tăcu, şi convorbirea se opri aici.

Pilat se gândea fără îndoială la ciudata învăţătură a Nazarineanului, căci clătina din cap şi da mereu din umeri. în sfârşit, se ridică ca să plece.

Deodată Anteea zise:

— Caius, haide să-L vedem pe acel Nazarinean!

— Grăbiţi-vă, adaugă Pilat, îndepărtându-se, convoiul e gata să pornească.

Se apropia de amiază. Ziua, la început călduroasă şi senină, începu să se întunece. De la miazănoapte şi răsărit alergau nori negri şi roşiatici, mici, dar îndesaţi şi furtunoşi. Pe alocuri se mai zărea printre ei albastrul inclus al cerului, dar nu era greu de prevăzut că aveau să se grămădească îndată şi să acopere toată bolta cerească.

Pentru o clipă, soarele zugrăvea dungi de aur şi de foc, pe marginile spărturilor lor. Deasupra ora-şului şi a colinelor mărginaşe se vedea o fâşie de cer limpede, iar în ele nu se simțea nici cea mai mică adiere de vânt.

Pe şesul ridicat al Golgotei se aşezaseră ici şi colo mici pâlcuri de oameni care se grăbiseră să apuce locuri înainte de ieşirea convoiului din oraş. Soarele lumina întinsul şes pietros, deşert, sterp şi trist. Monotonia cenuşie era întreruptă numai de rețeaua întunecoasă de crăpături şi adâncituri în pământ, care păreau cu atât mai negre, cu cât colina era mai viu luminată. în depărtare se înălțau coline tot atât de sterpe şi acoperite de ceața depărtării.

Mai jos, între zidurile cetății şi podişul Golgotei se întindea valea presărată cu stânci, dar mai puțin stearpă. Aici, în săpă-turile în care se adunase puțin pământ roditor, se aflau smochini cu frunzişul rar. Ici şi colo se zăreau case, cu acoperişurile întinse, lipite, ca nişte cuiburi de rândunele, de pereții stâncilor, lucind în lumina soarelui ca nişte morminte văruite. Cu prilejul apropierii sărbătorilor, sosise un mare număr de locuitori din toată țara, prin urmare, o mulțime de colibe şi corturi – o întreagă tabără – se ridicase în jurul zidurilor oraşului, un adevărat furnicar de oameni şi de cămile.

Soarele se înălța mereu pe cerul senin şi neacoperit de nori. Se apropia ceasul când aceste înălțimi sunt cuprinse de obicei de un zăduf înăbuşitor şi când toate viețuitoarele îşi caută adăpost sub ziduri sau în crăpăturile pământului.

Cu toată însuflețirea neobişnuită, oare-care tristețe apăsa peste tot cuprinsul, unde lumina orbitoare a soarelui nu cădea pe verdeață, ci pe întinderea cenuşie de pietre. Răsunetul glasurilor îndepărtate, care venea dinspre cetate, se auzea ca murmurul valurilor şi părea că se contopeşte cu tăcerea dimprejur.

Unele dintre pâlcurile de oameni, care aşteptau de dimineaţă pe Golgota, porniră spre oraş, de unde trebuia să sosească convoiul în orice clipă.

Lectica Anteei era precedată de câţiva soldaţi însărcinaţi de procurator să deschidă drum prin mulţime şi la nevoie să-i scutească pe străini de insultele gloatelor fanatice. Lângă lectică mergea Cina, însoţit de centurionul Rufilus.

Anteea părea mai liniştită şi mai puţin îngrijorată de apropierea amiezii şi, odată cu ea, a groaznicelor vedenii care-i sugeau viaţa. Ceea ce procuratorul spusese despre tânărul Nazarinean îi ţinea încordată atenţia şi nu mai lua seama la răul de care suferea. în toată povestirea era ceva ciudat pe care ea nu-l putea înţelege. Lumea de atunci văzuse mulţi oameni murind atât de liniştiţi cum se stinge un rug când lemnul s-a mistuit.

Dar aceea era o linişte ce izvora din curaj personal sau din resemnare filosofică în faţa necesităţii de neînlăturat, care schimbă lumina în întuneric şi viaţa reală într-o existenţă problematică, nehotărâtă, nesigură. Până atunci nimeni nu binecuvântase moartea, nimeni nu murise cu credinţa nestrămutată că, numai dincolo de rug sau de mormânt, începe adevărata fericire, atât de mare şi nesfârşită, cum numai o fiinţă atotputernică şi nemărginită poate să o dea.

Acela pe care trebuie să-L răstignească în curând susţinea aceasta ca un adevăr mai presus de îndoială. Şi această învăţătură o mişcase pe Anteea şi i se părea singurul izvor de nădejde şi de mângâiere. Ştia că trebuie să moară şi o cuprinsese o mare grijă. Ce era moartea pentru ea? Era despărţirea de Cina, de tatăl său, de lume, de tot ce iubea şi cufundarea în deşert, frig, întuneric.

Cu cât viaţa părea mai frumoasă, cu atât părerea de rău creştea. Dacă moartea i-ar fi slujit la ceva, dacă ar fi putut

duce cu sine o părticică din amintirea iubirii, a fericirii sale, atunci ar fi găsit puterea să se supună.

Dar iată că, neaşteptând nimic de la moarte, deodată află că ea putea să-i dea totul. Şi cine spunea aceasta? Un om ciudat, un profet, un filosof care propovăduia oamenilor dragostea, cea mai înaltă virtute, care îi binecuvânta când ei îl băteau şi care avea să fie răstignit. Anteea gândea: „De ce a învățat El astfel, când singura răsplată ce-L aştepta era crucea? Alții râvnesc putere, El n-a dorit-o. Alții doresc bogății, El a rămas sărac. Alții doresc palate, mese încărcate, belşug, veşminte de purpură, trăsuri împodobite cu fildeş şi cu mărgăritar, El a trăit ca un păstor. A propovăduit dragostea, mila, sărăcia. Nu putea fi deci rău şi nu țintea să-i înşele pe semenii Săi. Dacă a spus adevărul, fie binecuvântată moartea, sfârşitul suferințelor pământeşti, schimbul unei fericiri mai mici cu alta mai mare, lumina ochilor stinşi, aripile care duc la locuința fericirii veşnice!...”

Anteea înțelegea acum ce însemna vestea învierii. Mintea şi inima sărmanei bolnave se agățară cu toată puterea de această învățătură, îşi amintea de vorbele tatălui ei, care adeseori spunea că numai o învățătură nouă ar putea scoate din cătuşe şi din întuneric sufletul omenesc atât de chinuit.

Şi învățătura mult dorită se ivise: ea birui moartea şi aduse scăparea.

Anteea era atât de mult afundată în gândul la această învățătură nouă, că pentru întâia oară, după atâta timp, Cina nu mai zări pe fața ei, la apropierea amiezii, semnele spaimei.

Convoiul ieşi din oraş şi se îndreptă spre Golgota. De pe înălțimea pe care sta Anteea, el putea fi văzut foarte bine. Gloata era numeroasă, dar părea că se pierde în întinderea deşertului. Pe poarta mare a cetății, deschisă, se strecurau mereu noi valuri de oameni, mărite în drum de cei care

aşteptau în spatele zidurilor. Ei mergeau la început în rânduri înguste, care se lărgeau pe măsură ce îna-intau, ca un fluviu în curgere. De o parte şi de alta a fluviului însufleţit, se zbenguiau roiuri de copii. Hainele albe ale bărbaţilor şi maramele roşii şi albastre ale femeilor dau convoiului când o culoare, când alta. La mijloc scânteiau armele soldaţilor romani, pe care soarele făcea să pâlpâie flăcări.

Zgomotul glasurilor ajungea la început nedesluşit, apoi din ce în ce mai limpede. în sfârşit, se apropie şi cele dintâi rânduri începură să urce dealul. Mulţimea se îngrămădea să prindă cele mai bune locuri ca să nu-i scape nimic din amănuntele sângeroasei privelişti, de aceea garda care îi înconjura pe osândiţi rămase în urmă.

Copiii sosiră cei dintâi. Erau în cea mai mare parte băieţaşi pe jumătate goi, înfăşuraţi în zdrenţe, cu părul tăiat scurt, dar cu perciuni care atârnau la tâmple, cu faţa oacheşă, cu ochii albaştri şi glasul ascuţit. Zbenguindu-se, începură să adune pietre cu care să arunce mai târziu în cei răstigniţi. Colina se umplu cu tot felul de pierde-vară.

Toţi aveau feţele aprinse de drum şi de aşteptarea priveliştii şi niciunul nu arăta cea mai mică urmă de milă. Strigătele, mulţimea cuvintelor şi violenţa mişcărilor o uimiră pe Anteea, oricât era de obişnuită cu gloata flecară din Alexandria. Aici oamenii vorbeau ca şi cum ar fi vrut să se repeadă unii asupra altora, se strigau unii pe alţii de parcă le-ar fi fost viaţa în primejdie, ţipau de parcă i-ar fi jupuit cineva.

Centurionul Rufilus, apropiindu-se de lectică, le oferi câteva lămuriri cu un aer liniştit şi grav, în timp ce din cetate se ros-togoleau mereu noi valuri de oameni. înghesuiala creştea. în mulţime vedeai bogătaşi din Ierusalim cu caftane pestriţe care nu se amestecau cu pleava mahalalelor; ţărani însoţiţi de familiile lor, cu care

veniseră în oraş în vederea sărbătoririi Paştelui; hamali cu sacul în spinare şi păstori cu chip blând dar sperios, îmbrăcați în piei de capre.

Femeile se amestecau cu bărbații, însă, din cauza faptului că nobilele nu-şi părăseau locuința, se vedeau mai mult țărănci sau curtezane cu părul, sprâncenele şi unghiile vopsite, cu cercei mari în urechi, cu salbe din monede lucitoare la gât, răspândind în jurul lor un miros îmbătător de mirodenii.

La urmă venea Sinedriul[13] în mijlocul căruia se afla Ana, un bătrân cu nasul de vultur şi cu pleoapele roşii, şi greoiul Caiafa, purtând pe cap mitra cu două coarne, iar pe piept, placa aurită. După ei veneau feluritele categorii de farisei: cei care îşi târau picioarele şi se împiedicau dinadins de tot ce întâlneau în cale; cei care se însângerau de bună voie, lovindu-se cu capul de ziduri, şi cei care mergeau încovoiați, ca şi cum ar fi fost gata să ducă în spinare păcatele întregului popor.

Privirea lor posomorâtă şi îndârjită îi deosebea de gloata zgomotoasă a poporului de rând.

Cina privea acest furnicar omenesc cu disprețul omului care ține de națiunea stăpâ-nitoare. Anteea însă se uita cu uimire şi cu frică. Şi în Alexandria trăiau mulți evrei, dar acolo păreau a fi jumătate greci, pe când aici îi vedea pentru prima oară aşa cum îi zugrăvise procuratorul şi cum erau în țara lor.

Fața ei tânără, care purta pecetea morții, şi făptura-i care părea o umbră atrăgeau atenția obştească.

Mulțimea o privi înghesuindu-se cât îi îngăduiau soldații însărcinați cu paza lecticii şi-şi da pe față ura şi disprețul

---

[13] *Tribunalul cel mare al poporului evreu, compus din şaptezeci de membri, şi anume: arhiereul ca preşedinte, capii celor douăzeci şi patru de clase preoțeşti, capii triburilor şi mai mulți dintre învățătorii de lege.*

împotriva a tot ce era roman. Pe nicio față nu se citea mila pentru sărmana bolnavă, ba chiar se bucurau că victima nu va putea înlătura tristul sfârşit. Abia atunci înțelese Anteea de ce aceşti oameni cereau răstignirea profetului care propovăduia dragostea.

Şi deodată i se păru că Nazarineanul îi era o ființă apropiată, chiar scumpă. El tre-buia să moară, şi ea de asemenea. Hotărârea era dată, nimic nu-L mai putea scăpa. I se părea că şi împotriva ei se pronunțase hotărârea şi că amândoi erau legați printr-un fel de înfrățire în nenorocire şi moarte. Deosebirea era că El mergea la moarte cu credința în înviere, pe când ea n-avea această credință şi voia s-o câştige din privirea Lui.

În acest timp se auzi un zgomot înde-părtat: o fluierătură, apoi un urlet şi totul amuți. Se auziră zăngănitul armelor şi paşii greoi ai soldaților. Mulțimea se mişcă, se dădu la o parte, iar escorta care îi conducea pe osândiți ajunse în dreptul lecticii. înainte, pe laturi şi în urmă mergeau soldați cu pas domol şi măsurat. La mijloc se vedeau trei cruci care păreau că înaintează singure, aşa de încovoiați erau cei care le purtau sub povara lor.

Ai fi putut ghici că Nazarineanul nu era printre cei trei, căci pe fețele a doi dintre ei se citeau urme adânci de viciu şi de crimă, iar al treilea, un țăran în vârstă, ducea crucea, fără îndoială, în locul altuia.

Nazarineanul venea în urma lor, între doi paznici. O mantie de purpură era aruncată peste haina Sa, iar de pe capul Lui, încins cu o cunună de spini, cădeau picături de sânge. Unele dintre ele curgeau pe față, iar altele se închegaseră pe frunte şi semănau cu boabele de măceş sau de mărgean.

Era palid şi înainta încet, cu pasul slab, şovăitor.

Cu toate batjocurile mulțimii, părea adâncit într-un vis mai presus de lume, străin de cele pământeşti, surd la

strigătele de ură, cu o înfățișare de iertare care depăşeşte mila omenească, încununat de veşnicie cu aureolă, mai presus de răutatea pământească, liniştit, blând şi pătruns de chinul lumii întregi.

— Tu eşti Adevărul! murmurară buzele tremurătoare ale Anteei.

Convoiul era aproape de lectică şi chiar se opri o clipă, pentru a da timp soldaților din față să deschidă cu forța un drum prin mulțime. Anteea îl vedea acum pe Nazari-nean la câțiva paşi. Vedea cum vântul se juca prin părul Său şi cum pe chipul Lui palid şi străveziu se răsfrângea roşeața mantiei.

Mulțimea care se îngrămădea se făcu cerc în jurul soldaților care trebuiră să în-tindă lăncile, pentru a-L feri pe osândit de furia ei. De pretutindeni se ridicau brațe şi pumni amenințători; se vedeau ochi ieşiți din orbite, dinți strălucitori, bărbi zbârlite, capete clătinându-se, buze spumând şi blestemând. El aruncă o privire de jur-împrejur, ca şi când ar fi vrut să întrebe: „Dar ce rău v-am făcut?" Apoi îşi ridică ochii la cer, se rugă şi iertă.

— Anteea! Anteea! strigă Cina.

Dar ea părea că n-aude strigătul lui. Şiroaie de lacrimi îi curgeau pe față. Uitase de durere, uitase că de atâta vreme nu se dăduse jos din lectică. Tremurând toată, se ridică şi pe jumătate îmbătată de milă, de compătimire şi de revoltă împotriva acestei gloate turbate, luă zambile şi flori de măr şi le aruncă la picioarele Nazarineanului.

Deodată se lăsă tăcerea. Mulțimea ră-mase înmărmurită la vederea nobilei romane care îl cinstea pe osândit. El îşi îndreptă privirile spre chipul palid, bolnăvicios al tinerei femei, iar buzele Lui murmurară o binecuvântare. Anteea căzu istovită pe pernele din lectică. Se simțea scăldată într-un ocean de lumină, de bunătate, de milă, de nădejde, de curaj şi de fericire şi şopti încă o dată:

— Tu eşti Adevărul!

Apoi din nou lacrimile îi umplură ochii.

Osânditul fu împins înainte, la o depărtare de mai mulţi paşi de unde era lectica, spre locul unde se înălţau cele trei cruci, pe marginea unei stânci. Pentru un moment, Nazarineanul fu ascuns privirii Anteei de mulţime, dar locul osândei fiind ridicat, ea putu vedea iarăşi faţa Lui palidă sub cununa de spini. Soldaţii se folosiră din nou de vergele ca să ţină la o depărtare potrivită gloata care încurca pregătirile răstignirii.

Cei doi tâlhari fură pironiţi pe crucile de pe laterale. în vârful celei din mijloc, atârna o tăbliţă albă, mişcată de vântul care începuse să sufle cu putere.

Când soldaţii se apropiară de Nazarinean şi începură să-I scoată veşmintele, cei mai mulţi din popor strigau:

— Rege, rege! Nu-i lăsa, rege!... Unde îţi sunt ostile?... Apără-TeL.

Din când în când mulţimea izbucnea în hohote de râs, astfel încât tot podişul răsuna, în acest timp, osânditul fu trântit pe spate la pământ, ca să I se pironească mâinile de bârna pe care o vor ridica de-a curmezişul stâlpului.

Atunci, un om, aflat nu departe de lectică şi îmbrăcat cu o togă albă, se aruncă cu faţa la pământ, îşi presără ţărână pe cap şi strigă cu glas răsunător şi deznădăjduit:

— Am fost lepros şi m-a vindecat! Iar acum va fi răstignit!

Anteea se făcu palidă ca o bucată de pânză.

— L-a vindecat... Auzi, Calius?

— Nu vrei să plecăm? întreabă Cina.

— Nu. Vreau să rămân.

Cina fu cuprins de o deznădejde sălba-tică, fără margini, la gândul că nu se folosise de Nazarinean ca să-şi vindece soţia.

Soldaţii înfipseră cuiele în mâinile osân-ditului şi începură să lovească cu ciocanul. Se auzi lovitura surdă a

fierului de fier, apoi sunetul se desluşi îndată ce vârful cuielor străpunse carnea şi pătrunse în lemn.

Din nou mulțimea tăcu ca să se desfete cu țipetele de durere ale Nazarineanului. Dar acesta rămase mut şi pe înălțime nu se au-zeau decât loviturile fioroase ale ciocanului.

În sfârşit, lucrarea fiind isprăvită, trupul chinuitului a fost ridicat împreună cu bârna. Cu glas limpede dar monoton, centurionul dădu ordin, iar un soldat țintui picioarele de stâlp.

Norii care se îngrămădiseră de dimineață întunecau acum soarele. Strălucirea orbitoare de care ardeau movilele îndepărtate şi stâncile se stinse, iar întunericul îi luă locul. O negură înfiorătoare, roşu-arămie, învăluia tot cuprinsul şi se îngroşa cu cât soarele se ascundea mai mult în spatele norilor. S-ar fi zis că cineva semăna de sus întunecimi roşcate, în două rânduri se simți un vânt arzător, care apoi încetă. Aerul era înăbuşitor.

Deodată luciile roşiatice se făcură negre ca păcura. Nori mohorâți ca noaptea se rostogoleau şi înaintau ca o undă uriaşă spre colină şi oraş. Furtuna se apropia... Totul fu cuprins de nelinişte.

— Să plecăm, zise din nou Cina.

— Vreau să-L mai văd, răspunse Anteea. Negura învăluia trupurile întinse pe cruce, iar Cina porunci ca lectica să fie dusă mai aproape de locul răstignirii, la o depărtare de câțiva paşi.

Pe lemnul întunecat, trupul răstignitului părea, în mijlocul întunericului dimprejur, ca țesut din raze de lună. Pieptul I se ridica de respirația grea, în timp ce capul şi ochii îi erau îndreptați către cer.

În adâncimea norilor se auzi un bubuit înfundat. Tunetul se deşteptă şi se rostogoli cu o trosnitură asurzitoare de la răsărit la apus; apoi, ca şi când ar fi căzut într-o prăpastie

fără fund, se micşoră, spre a se înteţi din nou, pentru ca la urmă să izbucnească într-o detunătură care zdruncină pământul din temelii.

În acelaşi timp, un fulger uriaş şi albastru despică norul, apoi lumină cu putere cerul, pământul, crucile şi armele soldaţilor; gloata se înghesui ca o turmă de oi, înspăimântată, îngrozită.

Un întuneric şi mai adânc urmă fulge-rului. Lângă lectică se auzeau suspinele femeilor care plângeau la picioarele crucii. Suspinele acestea erau înfiorătoare în mijlocul tăcerii generale. Cei care veniseră împreună şi se pierduseră prin mulţime începură a se căuta îngrijoraţi. Ici şi colo se auzeau glasuri înspăimântate:

— Vai! Nu a fost răstignit cumva un drept?

— Vai! El propovăduia adevărul!

— Vai! El învia morţii! Unul strigă:

— Vai ţie, Ierusalime! Altul zise:

— Pământul se cutremură!

Un nou puhoi de fulgere se dezlănţui din nori, asemănătoare unor uriaşe siluete de foc. Glasurile tăcură, sau, mai bine, se pierdură în zgomotul furtunii care se ridicase cu o furie nemaipomenită, smulgând hainele de pe oameni, ca să le împrăştie pe înălţime.

— Pământul se cutremură! strigă din nou un glas din mulţime.

Unii o luară la fugă, alţii, stăpâniţi de frică, rămaseră încremeniţi locului, uluiţi, dându-şi nedesluşit seama că se întâmplă ceva înspăimântător.

Dar iată că întunericul începu să se lumineze. Vântul răspândea norii, îi îngrămădea iar, ca mai apoi să-i rupă ca pe nişte zdrenţe.

Lumina se mări încet-încet. în sfârşit, vălul întunecat se sfâşie şi prin deschizătură, năvăli un mănunchi de raze de soare. Totul se lumină: înălţimea, crucile, feţele îngrozite.

Palid precum ceara, capul Nazarinea-nului se înclină pe piept. Ochii îi erau închişi şi buzele vinete.

— A murit, zise Anteea.

— A murit, repetă Cina.

... în aceeaşi clipă, centurionul înfipse vârful lăncii în coasta osânditului.

Ciudat lucru: revăzând soarele şi pe acest mort, mulțimea părea că se îmbărbătează. Ea se apropie mai mult de locul osândei, de unde soldații n-o mai alungau.

Se auzeau strigăte:

— Coboară de pe cruce! Coboară de pe cruce!

Anteea privi capul palid, frumos, aplecat şi zise încet, ca şi când şi-ar fi vorbit sieşi:

— Va învia oare?

Îi privi ochii şi buzele de marmură cu pete albăstrii, brațele înțepenite, corpul nemişcat şi, sfârşit şi fără voie, glasul său tremură de o îndoială deznădăjduită.

Aceeaşi îndoială chinuia şi sufletul lui Cina. Nu credea nici el în învierea Nazarinea-nului; dar era sigur că, dacă ar fi mai trăit, el singur, cu puterea lui bună sau rea, ar fi putut să o vindece pe Anteea.

În timpul acesta, mulțimea se îngrămă-dea tot mai mult în jurul crucii. Din ce în ce mai batjocoritoare, glasurile strigau:

— Coboară de pe cruce! Coboară de pe cruce!

— Coboară! strigă Cina deznădăjduit, din adâncul inimii. Vindec-o şi ia în schimb sufletul meu.

Cerul se însenină. Colinele erau încă învăluite de negură; dar deasupra Golgotei şi a oraşului nu mai plutea niciun nor. Turnul Antonia strălucea la soare, ca un alt soare. în aerul răcorit zburau sute de rândunele.

Cina dădu poruncă de plecare.

Trecuse de mult amiaza. Apropiindu-se de casă, Anteea zise:

— Hecate n-a venit astăzi. Cina gândea şi el acelaşi lucru.

9

Vedenia nu se arătă nici a doua zi.

Bolnava era foarte însufleţită. Timon, îngrijorat de sănătatea fiicei sale şi alarmat de o scrisoare de-a lui Cina, părăsise în grabă Alexandria, trecuse prin Cezareea şi ajunsese aici ca să-şi vadă, pentru cea din urmă oară, unicul copil.

Nădejdea începu să bată la uşa inimii lui Cina şi se ruga să fie primită înăuntru, dar el nu îndrăznea să-i deschidă, nu îndrăznea să mai creadă. La Alexandria, ca şi în deşert, se întâmplase să treacă o zi fără ca Anteea să fi avut vreo vedenie, dar niciodată nu se întâmplase să treacă două zile.

Cina punea uşurarea de faţă pe seama sosirii lui Timon şi a impresiei pe care tânăra femeie o avusese privind-L pe răstignit, impresie atât de adâncă, încât chiar tatălui său nu putea să-i vorbească despre altceva.

Acesta o asculta cu toată luarea-aminte, fără s-o contrazică, şi se gândea mult, punând întrebări alese asupra învăţăturii Naza-rineanului, despre care Anteea nu ştia mai mult decât cele ce-i spusese procuratorul.

Se simţea mai bine, mai întremată, şi o rază de nădejde i se aprindea în ochi când amiaza trecea. Spunea de mai multe ori că acea zi e fericită şi îl ruga pe bărbatul ei s-o însemneze.

Afară însă vremea era tristă şi întune-cată. Din norii joşi şi deopotrivă de groşi cădea fără încetare o ploaie la început deasă, apoi măruntă, rece şi pătrunzătoare. Abia spre seară se însenină, iar marele disc de foc al soarelui învălui în purpură şi aur norii, stâncile cenuşii ale deşertului şi

marmura albă a porticelor de la vile, pentru a se prăvăli apoi în adâncimile Mediteranei.

În schimb, a doua zi, vremea se arătă frumoasă. Ziua făgăduia să fie caldă, dar dimineața era răcoroasă, cerul fără cel mai mic nor, iar pământul atât de scăldat de strălucirea seninului, încât parcă toate lucrurile erau senine şi ele.

Anteea ceru să fie dusă sub copacul ei drag, ca să se bucure acolo în linişte de priveliştea încântătoare şi de orizontul albastru. Cina şi Timon nu se depărtară un pas de lectică şi priveau cu luare-aminte la fața bolnavei. Se citea pe ea o nelinişte ca de aşteptare, dar nimic din acea spaimă nimicitoare care o cuprindea de obicei când se apropia amiaza. în acea zi, ochii îi erau limpezi şi obrajii prinseseră o culoare trandafirie.

În unele momente, Cina îndrăznea să tragă nădejde că Anteea lui ar putea să se însănătoşească, şi la gândul acesta îi venea să se tăvălească pe jos, să strige de bucurie, să plângă şi să-i binecuvânteze pe zei, când simțea că i se strânge din nou inima la gândul că poate această schimbare era numai cea din urmă licărire a unei lămpi care se stinge.

Ca să-şi întărească nădejdea, îşi întorcea câteodată ochii spre Timon, dar acesta trebuie să fi avut aceleaşi gânduri, căci se ferea să-i întâlnească privirea.

Nimeni nu pomeni nimic de apropierea amiezii. Dar Cina, care nu înceta să urmă-rească înaintarea umbrei, simți că îi bate inima mai tare când văzu că umbra se micşora din ce în ce mai mult.

Rămaseră astfel adânciți într-un fel de visare, şi cea mai puțin îngrijorată părea Anteea.

Întinsă pe lectica descoperită, cu capul pe o pernă de purpură, ea respira cu nesaț aerul îmbălsămat pe care o adiere uşoară de vânt îl aducea de la apus, dinspre mare.

Către amiază însă adierea se opri, în timp ce căldura creştea. Tufele de levănțică, încălzite de soare, miroseau

îmbătător. Deasupra unui tufiş de dediţei zburau fluturi coloraţi. Şopârle mici, deprinse cu această lectică şi cu aceşti oameni, ieşeau de prin crăpături, fără frică, dar totuşi cu grijă. Toată lumea părea adâncită în liniştea luminoasă, caldă, senină, plăcută, ce se răspândea din albastrul cerului.

Timon şi Cina păreau adânciţi şi ei în liniştea fără margini. Ca şi cum ar fi fost cuprinsă de somn, bolnava îşi plecă pleoa-pele, şi numai un uşor suspin, pornit din piept, tulbură liniştea.

În acest timp, Cina băgase de seamă că umbra îşi pierduse forma lungăreaţă şi zăcea acum la picioarele lui.

Era amiază.

Deodată, Anteea deschise ochii şi îi zise cu un glas straniu:

— Caius, dă-mi mâna!

El se ridică iute, cu sângele îngheţat în vene. îngrozitoarea clipă a vedeniilor se apropia.

— Vezi tu, spuse tânăra femeie, acele raze de lumină care se urzesc, se adună acolo în văzduh? Cum tremură, scânteiază şi vin înspre mine?...

— Anteea, nu privi într-acolo, strigă Cina.

Dar, minune! Faţa ei nu arăta nicio groază. Buzele i se deschiseră, ochii i se făcură din ce în ce mai mari şi o nemăsurată bucurie îi scălda faţa.

— Stâlpul de lumină se apropie, zise ea.

Văd!... Este El... Nazarineanul!... Surâde!... O, blândul!... Milostivul!... Mâinile Lui străpunse se întind spre mine, ca ale unei mame!... Caius! El îmi aduce scăparea, fericirea şi mă cheamă la El!

Cina, foarte palid, răspunse:

— Dacă ne cheamă, să-L urmăm!...

Un ceas după aceea, din partea opusă, pe drumul pietros care vine dinspre oraş, se arătă Ponţiu Pilat. Chipul lui le

arăta că aducea o noutate, socotită de el, cum era om cu judecată, o născocire a prostimii lesne crezătoare.

Ştergându-şi fruntea scăldată în sudoare, strigă foarte de departe:

— Închipuiți-vă... Oamenii ăştia spun că Nazarineanul a înviat!